

چگونگی نهادینه کردن فرهنگ کتابخوانی در جامعه / فرهنگسازی از بدو تولد و وظایف وزارتخانه ها

یک استاد دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی گفت: برای نهادینه کردن فرهنگ کتابخوانی در گام اول از خانواده ها باید شروع کرد.

یک استاد دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی گفت: برای نهادینه کردن فرهنگ کتابخوانی در گام اول از خانواده ها باید شروع کرد. بعد از اینکه این فرهنگسازی از ابتدای تولد در خانواده شکل گرفت، می توان درمهدکودکها و پیش دبستانی هم و بعد از آن در مدارس و دانشگاه توسط معلمان و اساتید دلسوز، فرهنگ مطالعه را نهادینه کرد.

دکتر عین الله خادمی مدیر گروه معارف اسلامی دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی در گفتگو با خبرنگار مهر در مورد اینکه چرا با وجود سفارش اکید دین اسلام بر دانش و دانستن، مطالعه کردن را به صورت یک فرهنگ در نیاورده ایم و متوسط مطالعه مردم در جامعه ما کم است، گفت: برای اینکه فرهنگ مطالعه در جامعه تسری پیدا کند نیاز به عوامل مختلفی دارد. یکی از این عوامل مهم همان طور که در سؤال گفتید دستورات دینی ما به یاد گرفتن و مطالعه است که با الفاظ مختلف در متون دینی ما از آن یاد شده است.

وی افزود: علاوه بر این سفارش اکید اسلام، عوامل مختلف خانوادگی، سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و آموزشی در آن دخالت دارد. به عنوان مثال اگر در خانواده ای پدر و مادر بخواهند فرهنگ مطالعه را در فرزندانشان نهادینه کنند تنها با توصیه های لفظی نمی توانند این علاقمندی را در فرزندانشان ایجاد کنند. بنابراین زمینه های مطالعه را در خانواده ها باید فراهم کرد. به عنوان نمونه یکی از زمینه های بسیار مساعد این است که اگر پدر یا مادر یا هر دو علاقه مندیشان را به مطالعه در صحنه عمل نشان دهند قطعاً بر فرزندانشان تأثیر بیشتری می گذارد. یا اگر والدین سعی کنند نحوه رفت و آمدها یا نحوه استفاده از زمان و وی دید و بازدید ها و میهمانی هایشان را به شکلی تنظیم کنند که به برنامه مطالعات بچه ها ضربه نزنند می توانند در گسترش فرهنگ مطالعه مؤثر تر باشند.

این محقق و پژوهشگر حوزه فلسفه و عرفان اسلامی تصریح کرد: علاوه بر این موارد، تهیه کتابهای خوب و متناسب با سن فرزندان (تأکید به متناسب بودن کتاب با سن فرزندان دارم زیرا کتاب خوب مطلق نداریم) ممکن است کتابی برای فرد یا افرادی در یک مقطع سنی با گرایشاتی خاص، مفید باشد، اما همان کتاب برای افراد یا مقاطع دیگر مناسب نباشد. این انتخاب در گام اول از خانواده شروع می شود و می تواند از همان ابتدای تولد این زمینه را برای فرزندان مهیا کند.

خادمی یادآور شد: بعد از اینکه این فرهنگسازی از ابتدای تولد در خانواده شکل گرفت می توان در مهدکودکها و پیش دبستانی هم این فرهنگ را نهادینه کرد. بعد از آن در مدارس و دانشگاه توسط معلمان و دبیران و اساتید می شود فرهنگ مطالعه را در دانش آموزان و یا دانشجویان نهادینه کرد.

وی در مورد اینکه چطور می توان سفارش دینی به مطالعه و دانستن آنرا وارد سبک زندگی مردم کنیم هم تأکید کرد: این مسئله ابعاد مختلفی دارد. یک بعد، بعد خانوادگی است که عرض کردم. یک بعد دیگر دستگاه هایی است که به نوعی در آموزش دخالت دارند مانند آموزش و پرورش یا وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، اینها با توجه به مخاطبانی که دارند با طراحی نظام آموزشی مناسب می توانند فرهنگ مطالعه را در دانش آموزان و دانشجویان تسری بخشند. البته در این گام نقش معلمان و اساتید بسیار ویژه است. زیرا آنها می توانند علاوه بر گفتارشان با کردارهایی که در کلاس انجام می دهند یعنی اینکه خودشان اهل مطالعه و تحقیق و پژوهش باشند و هم شیوه و روش پژوهش را به دانش آموزان و دانشجویان منتقل کنند و هم نظارتی بر آنها داشته باشند و هم جاذبه لازم را برای دانش آموزان و دانشجویان فراهم کنند می توانند در نهادینه شدن فرهنگ مطالعه قدم مؤثری بردارند.

وی افزود: بعد از این دو وزارتخانه، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی می تواند با چاپ کتابهای مناسب و روزنامه ها و مهمتر از همه رسانه ملی با ساخت برنامه هایی در قالب فیلم و سریال و مستند به صورت غیرمستقیم فرهنگ مطالعه را ترغیب کنند. چرا که تبلیغات مستقیم کارایی کمتری دارد. رسانه ملی با ساخت فیلمهای از زندگی دانشمندان بزرگ و نشان دادن میزان علاقه مندی آنها به مطالعه که در دستیابی آنها به این مقام بسیار مؤثر بوده می تواند فرهنگ مطالعه را در جامعه ارتقا دهد.

این محقق و پژوهشگر حوزه فلسفه و عرفان اسلامی در مورد اینکه راهکار رشد فرهنگ مطالعه با توجه به شرایط کنونی جامعه ما چیست، عنوان کرد: در اینجا باید قایل به تفکیک شویم. نکته اول این است که هیچ کسی مسئولیت خودش را نباید فراموش کند. یکی از ضعفهای عمده ای که در جامعه ما وجود دارد وقتی که دنبال راه حلی می رویم خودمان یا نقش خودمان را فراموش می کنیم یا دنبال مشکل یابی که می رویم نقشی که خودمان در ایجاد مشکل را داریم فراموش می کنیم. سعی می کنیم که کار را به دیگران واگذار کنیم و یا به دیگران نسبت دهیم.

خادمی تصریح کرد: اولین قدم برای توسعه فرهنگ مطالعه این است که هر کسی از خودش آغاز کند یعنی سعی کند در خودش این فرهنگ را قوی تر و جدی تر و نهادینه تر کند. بعد از خانواده اش شروع کند یعنی پدر یا مادر به همسر و فرزندان خود و فرزندان بزرگتر به خواهر برادر های کوچکتر از خود و سپس به دوستان و اطرافیان و آشنایان فرهنگ مطالعه را به عنوان رسالت

همگانی تشویق و ترغیب کنند. شاید یکی از مصادیق مهم این کار امر به معروف و نهی از منکر باشد. یعنی وقتی که افراد را تشویق به مطالعه کتب خوب و سودمند می کنیم امر به معروف کرده ایم و اگر آنها را از بطالت وقت نهی می کنیم نهی از منکر کرده ایم. یعنی یک جوان نباید انرژی و دوران پرافتخار عمرش را به بطالت سپری کند که این موضوع پیوندی هم با عقاید دینی ما دارد.

وی در مورد اینکه توصیه شما برای مطالعه، چه کتابهایی است هم اظهارداشت: هر فردی با تناسب کار و حوزه ای که در آن مشغول است می تواند کتابهای مربوط به آن را مطالعه کند. برای مثال دانش آموزان کتابهای کمک درسی و دانشجویان کتابهای مازاد بر کتاب درسی در زمینه رشته تحصیلیشان را باید مطالعه کنند تا عمق بیشتری به دانششان بدهند. اما برای کسانی که در ابتدای راه هستند خواندن کتابهای ساده تر و جذابتر را توصیه می کنم. به عنوان نمونه کتب تاریخی یا ادبی جذابیت بیشتری دارند و طبقات و نسلهای مختلف با گرایشهای مختلف می توانند از این کتابها استفاده کنند. افراد سعی کنند از این نوع کتابها شروع کنند و بعد به دنبال رشته های تخصصی تر و یا مطالعه به عنوان ابزاری برای پیدا کردن مشکلات و ارائه راه حل باشند.